

Megjelenik minden csütörtökön szociális képpel ellátva. Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr. Előfizethető minden postahivatálnál és
Hirdetések díja: 4 hasábos postai sor 9 uj kr. Szerkesztői szállás: mézáros utca 2. szám, 2. dík emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

Toldy Ferenc.

A magyar nemzeti irodalom egyik legtevékenyebb, legbuzgóbb bajnokának, Toldy Ferenc írói működésének felszázados ünnepét e hó 12-én üli meg a Kisfaludy-Társaság, mely alkalomra érmet veretett s aranytollat fog átnyújtani a tollmesterének. Alkalmoszerű kedves tisztet vélünk tenni olvasóinknak, midőn az ünnepelelt író arcképét, életraját s dús működésének egyes virágait, gyümölcseit koszorúba fűzve bemutatjuk.

Irodalom-történetünk eme nagynevű írója Budán, 1805. aug. 10-én született. Szülei Schedel Ferenc póstatiszt és Thalherr Jozefa gondos őrszettel kísérték gyermekük első fejlődését. Iskoláit 1812-ben Pesten a nemzeti iskolában kezdte és végezte, kivéve az 1817, és 1819-iki éveket, melyek elsejét a magyar nyelv tanulása végett Cegléden, az utóbbit pedig Kassán a tót nyelv megtanulása végett — bár hiába — töltötte.

1818. telén tette első verseslési kísérleteit, midőn Baróti Szabó Dávidon kívül más magyar költőt még nem ismert. A szép és jó írást nemcsak fejlett érzéssel, de bő készültséggel is bíró 14 éves ifjú 1819—22-ig a pesti egyetemen a bölcsészeti tanfolyamot végzé, hol legnagyobb hatással voltak rá Schedius Lajos, Haliczky András, Schwartner Mihály és Schordan Zsigmond.

Neve nyomtatva az 1821-iki „Szépliteratúrú Ajándék”-ban, tehát 16 éves korában jelent meg először; ugyanezen évben ismerkedett meg Virág Benedekkel, ki első vezette a magyar nyelv tudomány ismeretébe s az írói pályára, és kitől sok irodalomtörténeti ismeretet nyert.

Tíz évig, 1822 óta szakadatlanul levelezett Kazinczy Ferencel, kinek nyelvbúvárlati és kri-

tikai dolgozatai termékeny földre találtak Toldy Ferencnek esztétikai és bölcsészeti tanulmányokkal foglalkozó lelkében. Vitkovics Mihálylyal, Döbrentei Gábor és Kisfaludy Károlylyal megismerkedvén, az ezekkel, de főleg Kisfaludy

tározta, hogy megteremtí a magyarnak irodalomtörténeti tudományát.

Munkás életének adatait következő évréndi sorban foglaljuk össze: 1822 — 27-ig a pesti egyetemen az orvosi szaktudományt hallgatta.

1823-ban a szünidőt Bécsben 24-ben Kassán, a Szepességben és Galliciában töltötte. 1825—27-ig az aradi főispán b. Wenkheim József leányait a magyar nyelvben oktatta. 1826-ban ismerkedett meg Kölesy Ferencel, Szemere Pállal, és Kisfaludy Sándorral.

1828-ban Kisfaludy Károly bemutatta Széchenyinek. Ugyanezen évben orvostudorrá avatott. 1829-ben Berlinben ismertette a magyar irodalmat az ugynevezett „Englische Haus”-ban. A porosz főváros több kitűnősége, u. m. Weler, Raupach, Holtey stb. megjelentek előadásán, sőt van der Hagen indítványára a „Kritikai társaság” tagjául is választá. A híres orvostanárokon kívül hallgatta Hegelt. 1830-ban Belgiumon át Londonba utazott, hol annyira feltűnt tehetsége által, hogy Bowring, híres államférfi (ki később Petőfit ismertette meg az angolokkal) „Poetry of the Magyars” című műve előtt sonettet írt az ifjú tudós tiszteletére. Bowring-nál és herceg Eszterháznál rendes házigyvendég volt. A nyár elejét Párisban tölté, hol gr. Apponyi Antal nagykövet különösen pártolta. Itt ismerkedett meg Lafayettel, az északamerikai szabadság hőseivel.

Haza jövén, a m. akadémia megalakítása körül fejlett mo-

galomban vett élénk részt, s 1831-ben a magyar akadémia segédjegyzőjévé s levéltárnokává választott. Nyelvtudományosztályi rendes taggá is ez évben lön megválasztva.

1833-ban (—1844-ig) a pesti egyetemhez a

Toldy Ferenc.

Károlylyal ápolat személyes ismeretséggnek, barátságának azon eredménye volt, hogy letette a lantot, melyet már 13 éves korában kezébe vett, s leszállva költői ábrándvilágából (melyben kutatásra edzett lelke úgysem talált otthonra) elha-

diatetika rendes tanárává nevezetett ki s szerkesztette a „Tudománytár“ című akadémiai folyóiratot is. 1835-ben Döbrentey Gábor lemondása után az akadémia titkára lett, mely tisztséget 26 évig (1861-ig) lankadatlan szorgalommal töltött be. 1836-ban az ő kezdeményezése folytán jött létre a „Kisfaludy Társaság“, melynek szerény indítványozója s kilenc más tagtársal alapítója volt. (Az alapítók: Bajza József, Bártfai László, Bugát Pál, Forgó György, Helmezy Mihály, Stettner Szalai Imre, Walther László és Vörösmarty Mihály mind elhaltak.)

1837-ben Bajza, — kívül 35 évig a legbensőbb barátságban élt, — Toldy és Vörösmarty szerkesztése mellett jelent meg az „Athenaeum“ című jeles folyóirat „Figyelő“ című melléklapjával.

1841—60-ig a „Kisfaludy társaság“ igazgatója. Ezen évben a jenai egyetem philosophia doctorává emelte. 1843 márc. 16. a király által a m. kir. egyetemi könyvtár ideiglenes igazgatójává nevezeték ki. 1844-ben az egyetemi könyvtár végleges igazgatója lett, s ennél fogva diatetikai tanszékéről 11 évi ernyedetlen buzgalom után lelépett.

Itt nem tehetett annyit, mennyit akart, mert mindenütt egy alkalmas helyiség hiánya állotta útját.

1847-ben írói nevét (Toldy) törvényesen fölvette. 1848-ban a bécsi tud. akadémia levelező tagjává választák. A zavarok között eszélyességével óvta meg a magyar akadémia ügyét. 1850-ben a szépirodalom s egyetemes irodalmi történet magán tanárává lett az egyetemen.

De vessünk most egy pillanatot a legutóbbi 15 évi működésének keretébe, és meg fogunk győződni, hogy élte minden pillanatát munkásságra, s irodalmunk emelésére fordította. Az ő buvárlatai után tudja a külföld hogy irodalmunk egy koru országunkkal. Elmondjuk-e, mit tett irodalmi adataink összegyűjtése, kifizetése körül? Ő tette le a nemzet kezébe ama könyvet, melyből nemcsak áttekinthetjük irodalmunk egész fejlődését, de megismerhetjük íróinkat és költőinket is. Ő a magyar irodalom kinstárnoka.

1855-ben életbe lépett az általa indítványozott akadémiai történelmi bizottság, melynek előadójává választott, s mint ilyen, az ő szerkesztése mellett jelenik meg a „Történelmi Tár“ (eddig 14 kötet) s az ő ügykezelése alatt a „Monumenták“ (eddig 36 kötet). 1856-ban jelentek meg „Irodalmi Arcképei“ s „Ujabb Beszédék“ és a régi magyar „Passio-szövegek.“ 1857-ig Kézikönyvének két kötete, a „Nádor Codex“ és egyéb nyelvemlékek.

1859-ben az ő indítványára tartott meg Kazinczy emlékünnepe, mely a nemzet történetében egy új korszak első mozgalmá lett. Ugyanekkor megjelent „Kazinczy és kora“ című munkájának három könyve (1759—1801), eddig befejezetlen. Ez évben indította meg „A magyar nemzet klasszikus írói“ című gyűjteményét, melyből 1865-ig 40 kötet jelent meg. 1860-ban fejezte be az „Uj magy. Muzzeumot“ a 10-ik évfolyammal. Ugyanezen év július havában a Kisfaludy-társaság második elnökévé választott, és újra 1863-66- s 69-ben. 1861-ben folyamodás nélkül az egyetemhez a magyar nyelvészet és irodalomtörténet rendes tanárává nevezetett ki, s lemondott az akadémiai titkárságról, miután 5 évig annak segédjegyzője s 26 évig titkára volt. — Ez évben adta ki „A Magyar Birodalom Alaptörvényeit.“

1862-ben kir. tanácsos címet nyert, s ekkor jött ki „Ó- és Középkori magy. forradalom történetének“ 3-ik javított kiadása. (Ugyanez németül 1865-ben.)

1863-ban „Költészettörténete“ németül jelent meg. 1864-65-ben a bölcsészeti kar dékánja. Ezen években jelent meg „Irodalomtörténeti Tankönyve“ is. — 1863—66. jelent meg Brutus M. historiájának I. köt. és 67-ben a II. kötet. 1865-ben

lett a gimnáziumi tanárvizsgáló bizottság helyettes-, s 68 elején annak rendes elnöke. 1867-ben jelent meg a „Költészettörténet“ második javított kiadása, és először az addig kiadatlan Márk krónikája, (Bécsi képes krónika), melyért az olasz királytól a sz. Mór és Lázár rendjelt kapta kitüntetésül. 1868-ban az „Irodalomtörténeti Tankönyv“ 2-ik kiadása hagyta el a sajtót, s megindult a „Munkái“ kiadása az I. II. kötettel, ugyancsak „Irodalomtörténeti Olvasókönyve“ 2 kötetben. Ezekhez járult „Adalékai“, melyek a magyar irodalomtörténetet nevezetes új tényekkel gyarapították.

1871-ben „Munkái“ III. IV. (magyar költők élete) s most nem régen „Kisfaludy Sándor hátrahagyott Munkái“ 4 kötetben, melyek e költőt és ennek életét új világban tüntetik föl.

Ugyancsak folyó évi július hóban összes szavazattal a magy. tudományos egyetem rectorává választott. Ő ezt leginkább megérdemelte ép azon évben, midőn működése fölött az elismerés ünnepélyesen nyilvánul, mert ő az, a ki kimutatta, hogy a magyar nemcsak fegyvertényekben gazdag, hanem hogy azon kincsekben, melyekre Európa legműveltebb nemzetei méltán büszkék szoktak lenni: a szellemi kincsekben, a mi nemzetünknek is bőségesen jutott.

Ez igen, igen rövid életrajzból és működésének hiányos vázlatából is látszik, hogy az évekkel munkálkodási ereje csak növekedett. Adja az ég, hogy e fáradhatlan erő igen soká használjon még nemzetének.*)

Futkovich Sándor.

Oh! az idő...

Oh! az idő bármint siet:
Mégsem mondhatni gondtalannak;
A mint reményid elhervadnak:
Ugy gyűjti bus elhőket...

Bármint siet, bármint halad:
A mint visz, akként hozni látod;
Elviszi, el az — ifjúságot,
Meghozza, meg az — őszhaját...

S a mit tud: el nem feledi!
Oh! nem felejtí dajkaságát...
Megtudta vetni bölcsöd ágyát:
Koporsódat is megveti!

Dömötör Pál.

A nagy diófa.

— Elbeszélés. —
(Folytatás.)

Partosné asszonyág ma reggel is kiállt az ambitusra, miután körüljárta a ház környékét. Ilyenkor aztán nem volt jó szeme ügyébe kerülni, mert nála mindig az legveszedelmesebb órája a napnak, mikor az élénk asszony a rend fölött gyönyörködni akarván, így egy kis pihenőt tartott.

— Hej te Márton, told ki már valahonnan az üstököt, ha azt nem akarod, hogy én húzzalak ki. Hallod-e te mihaszna, merre vagy?

Erre megcsikordult a kert ajtaja, s Márton onnan jött ki, egy öl muhart cipelve magával.

— Megállj csak, told le azt a gízgázt. Most jutott eszembe valami. (Ugy, ugy, csak hagyj nyitva azt a kertajtót.) Szeretném tudni, ki tapossa össze a kertet arra a kerítés felé. Ma megint kegyetlen gázolás látszik a káposztafők között. Te mihaszna, ha rajta kaplak, hogy a

*) Az itt közölt életrajzi adatok kiegészítésül megemlítjük még, hogy Toldy háromszor nősült. 1831-ben nőt vette Hinka Mária, ki azonban 1836-ban elhunyt. E házasságból született gyermekei: Izabella, ki az egrai angol zárda hölgye, és Mária, dr. Sikor Józsefné, (Győrött.) Másodszor nősült 1838-ban, nőül vévén Tarnóczy Idát, ki 1842-ben hunyt el, egy leánygyermeket: Idát (Merwardt Vincéné) hagyván hátra. Harmadik nejevel Mojsisovits Augustával 1843-ban lépett házasságra, s e frigyét hal gyermekkel áldá meg az ég: István, kinek neve az irodalom terén is ismeretes; László, ki pap s a bécsi Theresianum történelmi tanára, Ferenc, Augusta, Ilona és Jolánta.

szomszédba kandikálsz, úgy lóditalak el onnan, hogy örök-emlékezetes lesz. Hallgass, ne motyogj! Szeretném én tudni, hogy mi keresni valód akad neked a szomszéd kerítésénél. Csak ezt akartam mondani, most menj dolgozra, hogy ne is lássalak.

Kálmán az öreg zselyeszékben ült, pipázott és mosolygott.

— Sokat kell vesződnöd anyám.

— Hozzá szoktam már. Nem árt az nekem.

— Meg sokat is kell fáradoznod. Nincs egész nap se megállásod. Ej anyám, mikor én ezt látom, mindig gondolom, hogy segíteni kellene valahogy a dolgon.

— Na persze, te akarnál a kertben, kamrában meg a fejszök körül vesződni.

— Nem úgy értem anyám. De azt gondolom magamban, hogy talán kötelességem is lenne — megházasodni.

— Ugyan Kálmán, hogy lenne már kötelességed ezért megházasodni. Talán nincs is oly asszony, a ki téged meg tudna becsülni édes jó fiam. Meg aztán fiatal is vagy még.

— Majd megváltik édes anyám.

Ezzel abban maradt a beszélgetés, mely különben is Partosnéra semmi nevezetesebb benyomást nem tett. A derék asszonyág mitsem sejtett abból, a mi körülötte történik. Nem tudta, hogy fia hol tölti a nap egy részét; nem tudta, hogy hova tűnik el a esüdes ősi estéken, midőn vacsorájokat már elfogyasztották.

A mit most Kálmán mondott, az ezekre a titkos eszményekre vonatkozott, hanem Partosnénak esze-ágában sem volt valami komoly értelmet tulajdonítani azoknak.

A két szomszéd ház közt lehető feszült volt a viszony. Partosné soha ki nem ejtette volna a Hegyesyók nevét, s ha Kálmán olykor igyekezett rájuk fordítani a beszédet, anyja mindig talált kitérőt.

A fiu kezdetben legkevesebet sem gondolt anyja haragjával. Kissé komor felhőnek tekintette ugyan, de meg volt győződve, hogy nemsokára elvonul. De csakhamar látnia kellett, hogy anyja haragja mélyebb.

Egy ízben Kálmán kirándulást tett a székvárosba, s több napig időzött ott. Mig távol volt a kis falutól, annál többet gondolt Krisztinára. Visszajöttében alig várta, hogy megpillantsa már a falut, melyhez oly édes vágyak ragadták. A gyümölcsfák közé rejtett faluból először is a torony, meg a nagy diófa tűnt ki.

Kálmán hevesen csapott a lovak közé s vágatva jött be a faluba. Izgatottságot érzett, és elhatározta, hogy anyjának színtelen fog szólni. Szólt is még aznap, midőn meghallotta, hogy oda át a szomszédban Krisztina dalol.

— Tudod-e anyám, hogy az egész vidéken nincs szebb leány szomszédunk lányánál, s még a székvárosban is kérdézősködtek utána.

— Adjon isten neki jó szerencsét.

— No igen, adjon az isten neki, — mormogta Kálmán, kissé kellemetlenül érintette anyja hideg hangja által. — Furesa, (folytatta aztán kis szünet mulva,) valamelyik éjjel azt álmodtam, hogy Krisztina a menyasszonyom.

— Sok boldonságot álmodik az ember.

Kálmán fölállt és sokáig nézett ki az ablakon. Anyja a rokkát pörgette, s oly komoly volt, minőnek fia még soha sem látta.

— Kálmán, — szólalt meg egyszer Partosné, — nyisd föl csak azt a szekrényt, s találsz benne egy levelet. Olvasd csak.

Kálmán fölnyitotta a szekrényt, kivette a levelet, s olvasni kezdte.

— A szomszédból való levél, — mond Partosné elfojtott haraggal. — De hiába fenyegetőznek, én ki nem vágtatom azt a diófát.

Kálmán végig olvasta a levelet s így szólt:

— Ne vedd semmibe, anyám. Az a beteges Hegyesyné írta, kinek furesa madora és nagyon gyöngö gondolkozása van.

— De azért mégis megcítáltak már a fa miatt, a mig oda voltál. Hisz olvasd csak, benne van a levélben, hogy a szomszéd a törvény oltalma alá helyezi jogait.

Valóban Hegyesyné azt írta a levélben: „Férfem ugyan gyűlöli a törvénykezést, de én kényeszerítve vagyok, hogy az ő ellenére is a törvényhez folyamodjam. A szomszédasszony diófájának ágai az éjjeli vihar alatt lesodorták a ház födelének egy részét, úgy hogy az eső szobámba is becsorgott. Ha huszonnégy óra alatt a fa ki nem lesz vágva, én a törvény oltalmát kérem ki házukra.“

— Megtörtént, Kálmán. De én nem fogok engedni. Azért sem fogok engedni. Van már ügyvédem is. Oh! fiam, képzelhetlen emberek azok.

— De valóban annyira megrongálta a fa a szomszédházat?

— Én bizon nem vizsgálom.

— És ha a törvény azt határozná, hogy ki kell vágni azt a fát?

— Apellálni fogok.

Kálmán látta, hogy anyja nagyon ingerült, s látta, hogy a vizsály új tápot nyert; azért kibékítőleg így szólt:

— Átmegegyek én a szomszédba és majd beszéllek valamit. Mégis csak fücska, egy fa miatt pörlekedni.

— Át ne menj, Kálmán. Kimondhatlan rossz esnek, ha megtudnám, hogy átlépted küszöbüket. Azok egytől egyig rossz indulattal viseltetnek irántuk. Át ne menj, Kálmán!

Partosné oly hevesen, annyi ingerültséggel mondta ezavakat, hogy a fiu megdöbben. Komoran nézett anyjára s elhallgatott. Partosné csatogtatta a rokkát s magában mondogatta: „Majd meglássuk, mi lesz még azzal a diófával.“

Kálmán vette a kalapját s lement a kertbe, melyet már egészen letarolt az ősz. Ott bolyongott sokáig a kert végében, s habár észrevette, hogy a szomszéd kertjében van valaki (talán tudta is, hogy kiesoda), még sem ment arra a kerítés felé. Leült egy bodzafa-bokor alá s mogorván szitta pipáját. Egyszerre azonban nevét hallotta a kerítésen keresztül. Ennek a hívásnak nem lehetett ellentállani. Krisztina állt ott. Őt ugyan nem lehetett látni, csak két szemét két deszka rése között.

— Partos ur, Partos ur! — szólt a leány a kerítésen át. — Legyen szíves ide jöni egy szóra. . . . Boesánatot kérek, de el kell mondani valamit. Baj van, nem tud még felőle valamit?

— Tudok mindent, kisasszony. Elég fáig az nekem.

— Azt hiszem, abban marad az egész. Atyám nem tudott felőle semmit eddig a pillanatig. Most kévéssel szegény anyám nagyon rosszul lett, s ezt annak tulajdonította, hogy az a fa . . . No, tudja Partos ur, a szegény beteg ingerlékeny. Tehát a betegség kisajtolta belőle a panaszt, s kifakadásában elmondta, hogy a fa bosszantotta föl, azért lett betegobb. A kifakadást atyám is hallotta, s azt mondta rá, hogy a mit anyám tett, az a legkellemetlenebb dolog a világon. Most atyám is közbe lép. Bizonyosan nem lesz semmi további kellemetlenség.

— Mondja meg őszintén, Krisztina kisasszony, hogy az a fa kegyednek is okoz kellemetlenségeket. Ha szél van, ugy-e nagyon zúg, s akkor nem tud aludni?

— Én tudok aludni, aztán ha egy-két órával kevesebbet is alszom, nem árt nekem.

— De árt anyjának.

— Anyám, az igaz, hogy olyankor igen haragos.

— És csakugyan becsorgott az esővíz a szobába?

— Ez igaz, Partos ur. És azért kérem önt, hogy szóljon anyjának valamit érdekünkben. Fáj nekem, mikor éjnek idején beteg anyámat más szobába kellett vinni, pedig nekünk nincs ám sok szobánk. Aztán anyám olyan fücska természetű

lett betegségében, hogy nem szereti, ha valaki vele van egy szobában.

— Kegyednek is atyjának tehát át kellett menni abba a szobába, melybe a víz csorgott?

— Nem miattam Partos ur, hanem atyám miatt szólok, ki szintén gyöngy öreg ember.

— Kedves Krisztina, mégis csak kegyed lesz én előttem mindig, valahányszor arra a fára gondolok.

A leány átnyujtotta kezét s Kálmán megcsókolta. Azzal elváltak.

VII.

Soha Kálmánnak rosszabbul nem esett még ebéd, mint ezen a napon. Ő is, anyja is komorak voltak. Alig szóltak valamit, mindenik annyira elmerült saját gondolataiba.

Kívül hideg őszi szél dúdolt, mely egyre erősödött s felhőket gyűjtött minden felől. Kálmán számtalanszor kitekintett az ablakon, nézve, ha nem múlik-e a szél, s gyűlnék-e a fellegek. De vihar volt készülöben.

Kívül úgy zúgott a diófa.

A vihar erősödött. A szél rázta az ablakokat, s a diófa most már böngött, mint egy szörnyeteg.

— Édes anyám, hej, nehéz lehet hallgatni ezt annak, a ki beteg.

Az anyja rá nézett fiúra.

Kálmán lehajtotta fejét kezére, s mereven szögezte szemeit az ablakra. Már esteledett.

— Talán rosszul érzed magad?

— Én nem.

A vihar egész erejéből megesattogtatta szárnyait s úgy tetszett, mintha minden megrázkódott volna. Egy láthatatlan kéz sorba megzörgette az ablakokat és ajtókat. A kemence dúdolni kezdett. Az ablak előtt levő fák feloldalra hajoltak, mintha így akarnák kikerülni a fölöttük elszárguló fürgeteket; aztán megint a másik oldalra hajoltak, majd meg egy harmadik irány felé. Hasonlítottak a gyermekek faesigájához, mely ép így támoilog, mielőtt forgása megszünnék. A légben mindenféle sivitó és bömbölő hangok hallatszottak. De mindezeket túl zúgta a diófa.

— Nekem úgy tetszik, mintha az a fa jajgatna.

E pillanatban nagy, átható recsegés hallatszott, majd tompa zuhanás. Csak egy pillanatig tűrt a vihar, hogy ily idegen hang zavarja melódiáját, aztán újra csak ő zúgott.

— Mi volt ez? — kiáltott Partosné, fölgorva.

— Talán a fa . . .

Kisiettek mindketten. Az eső kövér, de ritka csöppekben kezdett hullni.

A vihar letörte a diófa egyik nagy ágát, épen azt, mely a szomszéd háza fölé terjesztette szét bütykös ujjait. Az ág rászakad a szomszéd házra, s meg is akadt annak tetőjén, míg lombja egészen leért a földre. De azért a fa nagy koronája ott hajlongott most is.

(Vége következik.)

Kazár Emil.

Táncoló és ordító dervisek.

Erődi Béla barátunk — míg Konstantinápolyban tartózkodott, — épen úgy mint Oroszhegyi Józsa, lapunk régebbi évfolyamaiban sok érdekes vázlatot közölt átalan a mohamedán s különösen a török életből, melyekből az olvasó már ismerheti a táncoló derviseket. Midőn ezúttal ismét visszatérünk rájuk s „ordító“ kollégáikra, tesszük azért, mert alábbi cikkünkben több új dologra találhat az olvasó.

Azon keleti városok közül, melyeket ismerek, az egy Damaszkus kivételével egyetlen sem tartotta meg annyira csodásan tarka, keleti színezetet, mint Kairó, — mondja elbeszélőnk. A ki látta itt a nap lenyugtát, midőn a bucsuzó tüztányér az egész láthatárt izzó vörös színbe fűrészti, mialatt a karesu pálmák és keces minaretek éles körvonalakban sötétlen válnak el az ég esté égbolttól,

tolongva s mégis telve kedélyességgel; ezen tömeg közt izléses fogatokat, előttük kengyelfutókkal, kik utat törnek; lovagokat nemes teivér arab paripákon, púpos, a tömeg fölé kiemelkedő tevéken vagy hatalmas szamarakon; számos olyan alakot, kik úgy néznek ki, mint a hogy kinézett a szemérmes József, midőn köpenyét Putifár asszonyság kezei között hagyta; széles díszépületekkel szegélyezett utcákat s egymást keresztül-kasul szeldelő arab utcákat, melyek sötétek, idegenszerűek s oly szűkek, hogy két egymással találkozó ember csak úgy térhet ki bennük egymásnak, ha egyikük valamely házba belép; szemétdombokba ássott emberi lakásokat, melyekben a fellák (jobbágy) feleségével, számos gyermekével és barmaival tanyáz; mindjárt ezen ember-istállók mellett palotákat, melyeket csak egy nábob dúsgazdag fantáziája képes alkotni; ezek fölött örökké felegetlen eget, oly éghajlatot, mely alatt eső és fagy lehetetlen; a virágok végzetlen gazdagságát, soha sem látott növényeket, óriási fákat, a csodás alkatú szikomort, a pompás nilusi akácot, számmékküli kupolát és tühegyességű minaretteket s a csodás kép szélein a minden fölé emelkedő hatalmas piramisokat.

Ezen tarkán hullámzó képtől az olvasót a keleti életnek két különös jellegéhez vezetem s pedig először is a *táncoló dervisekhez*.

Mindenekelőtt derék szamarat bérelünk s Kairónak vég nélküli fötteáján, a Muskichen végignyargalunk, mely a nap heve ellen a házak egyik soráról a másikra deszkákkal van födve, mi igen különös tekintetet kölcsönöz neki. A hosszú utat ezerféle új és idegenszerű látvány rövidíti meg. Diszes és közönséges boltok, német sörmérek és arab kávélebuajok mellett, sűrű, zajongó tömegek lenyugunk keresztül, mert zaj nélkül mi sem történik itt; mindenféle színű ember, sárga, barna, fekete és fehérbőrű mellett haladunk, kiknek mindegyike úgy siet, mint ha sorsa versenyfutástól függne, s pedig egyikük sem mulaszt semmit, mert a keletiek nem ismerik az idő becset.

Végre célunkhoz érkezzük; egy külsőleg jelentelen épület udvarán keresztül körülkü kápolna-esarnokba jutunk, mely Korán-mondatokkal van ékesítve, fölül elrostélyzott helylyel, miként a színházakban a háremek lakónői számára. Jobbra karzat, melyen az énekesek és zenészek helyezkedtek el, balra a nézők tere. A mellvéddel körzött tulajdonképeni színtér mellett foglalunk helyet. A kupoláról csillár csüng le. Perzsiai szőnyegekkel födött emelvényen ül a dervisek főnöke, hosszszakalú szép férfi. Maguk a dervisek különböző színű köpönyegeket viselnek, ezek alatt dolmányt s a hölgyeink krinolinjaihoz hasonló rövid szoknyát, fejükön nemez-süveget. A dervisek főnökeik körül a földön guggolnak, mialatt fent a karzaton az egyik énekes oboa- és dobkísérettel mellett vég nélküli és egyhangú dalt zeng. Miként a mi katolikus templominkban, időről időre közbe harsog a khórus. A dervisek mindegyike, arecal a földre borulva s főnökük felé fordulva fekszenek a földön s csak néha emelkedik föl közülök egy-egy, hogy orrát zajosan kifújja s aztán megint ájtatosságának adja át magát.

Az ének befejezése után hatszoros körüljárás kezdődik a trónszerű emelvény körül, mi közben a dervisek főnökük előtt mindannyiszor mélyen meghajtják magukat. Ezen körmenet alatt dobpergással kísért komoly zene hallatszik, mit a tantam verése zár be s erre megint mindenki arecal a földre borul. A dervisek most levetik köpenyeiket s forogni kezdenek, önmaguk s a központ körül keringvén. Oda fent az ének vonitással változik. Most buzdítólag megszólal a fuvala is, vagy az énekes králok közbe a legnagyobb discantban. A keringők behunytt szemmel s kéjtöljes vonásokkal, egyik karjukat maguk elé terjesztve, fejüket vállukra hajtva, s másik karjukat fölig meghajtvá folytatják táncukat; meztelen lábáik hihetlen kitarással lépésről lépésre mindsebesebben forognak,

az bizonyára osztja nézetemet, hogy ezen látványt vásznon, színekkal nem lehet visszaadni. S mily hihetlen, mily ellentmondó ez a sürgés az utcákon és a vidéken. Képzeld el a legváltozatosb jellemzőkbe öltözött sűrű embertömeget zajongva, tizenegyzéves versenyre kél az ugyanoly számú dervisekkel; mindsebesben szól a zene, ordítanak az énekesek s keringenek a lázas állapotba jött emberi orsók. Huszonhat foknyi melegben ötvenöt percig tartott ezen látvány. Végül a megszólaló dobok és harsonák még nagyobb kitartásra látszának a buzgó barátokat serkenteni, habár a fáradtság vagy erőködésnek legkisebb nyomát sem lehetett egyiken sem látni. Egy tizenkét éves fiú oly izomerőt fejtett ki, hogy bámulnunk kellett rajta.

Az ének halkabbá, mintegy elhalóvá válik s ezzel együtt megszűnik a keringés is, ismét körmenetek következvén, miközben a dervisek mind-

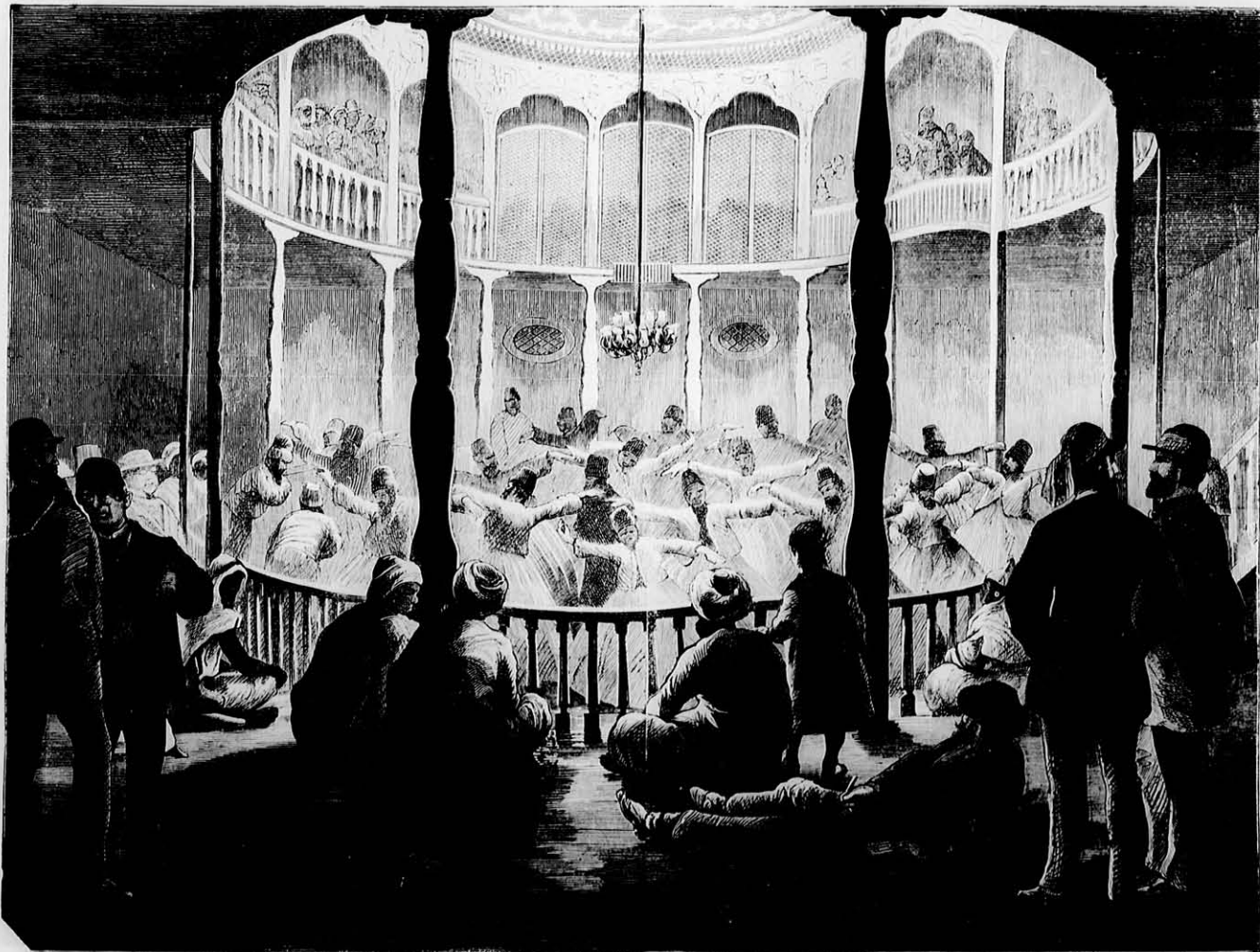
tudta volna mondani, hogy tulajdonképen hol fészkelnek az „ordítók.” A táncoló dervisek t mindenki ismeri; kollégáik azonban részünkre mindaddig rejtve maradtak, míg egy szerencsés véletlen nyomukba nem vezetett.

Pálmák és platánokkal beültetett kertszerű udvarba léptünk, mely régi római oszlopok által volt környezve. A háttért fehér és vörös sávokkal befestett fal foglalta el, melynek közepén fülke s ez rács által van elkülönítve a kevés európai nézőtől. A talajt finom gyékények borítják s a fülke közepéről egyszerű lámpa lóg le. A fal Korán-mondatokkal van beírva. Az ima-fülkében főnök-féle térdelt, mintegy tizenkét, sarkán guggoló híve által környezve, kik rövid s egyhangu rithmusokban mormolták imáikat.

A keletiek udvariasságuk által tűnően ki, nekünk azonnal kávét és székkeket hoztak s egy hosszú haju és szakálu, értelmes arkifejzésű férfi

tűk, hogy mindez csak ártatlan előjátéka az utolsó résznek. Nem voltam képes ezen önkényes mártíromság indokát megtudhatni, mivel vallási dolgokban a keleti tudvalevőleg nagyon tartózkodó; mivel azonban az emberek ezen kimondhatlan hetenkénti önkínzást szabadon vállalják magukra s mutatványaikért semmi fizetést sem kapnak, azért rendkívüli rajongás kell vallási gyakorlataik végbevételére.

Az énekesek, kikben csak az iméni nagy izgalm dacára kimerültségnek avagy fáradtságnak semmi nyoma, levetik fővegeiket és felöltöket s hosszú hajuk mint sörény repdes vállaik fölött. A nagy tamburusok és tányéralaku dobok zenéjébe vonító hangon elegyedik a fuvola. Egyhangú, hanem jajszókkal vegyült melódia hangzik föl. Az énekes e közben oly fájdalomteljes arcot vág, mintha az összes emberiség minden szenvedése az ő fejére hullott volna. A tömeg oly természé-

Táncoló dervisek Kairóban.

egyike hajlong a főnök előtt, mire fölveszik köpenyeiket s teljesen nyugodtan távoznak a törökök, európaiak, szerencsének s arabokból álló nézőkkel együtt.

Azok után, a miket itt láttunk, föl kellett benűnk támadnia a vágyunk, az *ordító derviseket* is megleltintenünk. „Az ordító dervisek minden pénteken tartanak mutatványt, — mondja egy ismert egyiptomi utazási könyv, — s minden számárhajtsár gyerek ismeri a zárdájokhoz vezető utat.” Ezen állítás nagy zavarba hozhatja az embert, mert az ordító dervisek nem minden pénteken produkálják magukat s például az egész Ramazán ideje alatt nem; zárdájuk ninesen, hanem egy régi kertudvarban csak rácskerítés által elkülönített imahelyük s ezt nem hogy minden, de egyetlen kairói számárhajtsár sem ismeri.

Heteken csavarogtunk Kairóban keresztülkaszul, a nélkül, hogy kalauzaink bármelyike is meg-

lépott hozzánk. Ez az ordító dervisek seikje volt, s nekünk nem vala róla fogalmunk, hogy miféle szerepet fog ez nemsokára játszani a bekövetkezendő különös drámában. Megmutatta nekünk a maga s mintegy tizenhét éves, erőteljes fia igen jó fényképét s mialatt mi tudós vezetünk tolmácsolása mellett beszélgetésbe eredtünk vele, azalatt az első énekrésznek vége lett s újabb szereplők léptek föl. A seik belépvén az imafülkébe, mindnyájan tiszteletteljesen hajlongtak előtte s ő halk hangon kezdé énekelni a „la iláha ila 'llah” (nines isten istenen kívül) szavakat.

Ezen mondatot mindnyája százszor meg százszor ismétli, mindig gyorsabban és gyorsabban, úgy hogy a tömeg éneke végre vonító fájdalomhangnak hallatszik, mi közben mindannyian egyszerre a földre vetik magukat, azt megcsókolják s ezzel vége a szertartás második részének.

Midőn csodálkozásunkat fejeztük ki, nem hit-

tesen, amilyen minden képzeletet meghaladólag vonít közbe, hogy ezt csak vadállatok ordításával vagyok képes egybeazonosítani. E közben az emberek mintegy láthatlan hatalom által dobálva mintegy repkednek, vad sörények lobognak, eltorzult arcaik a földet érintik, testük felső része mint valami akaratonlküli gép fölhalálványkodva testük többi részétől mintegy elválni törekszik; a vonítás mindig örvöngőbbé, eszeveszettebbé válik s mindsebesben a vonítás, a tagok hányása, vetése, a dob- és fuvolaszó. A homlott rajongók dühöncökhöz hasonlóan habzó szájjal tántorognak. Soha életemben sem láttam borzasztóbb jelenetet, mint ezen istentiszteletet. Egy kifordított üveges szemű, félíg nyitott fekete száján fehér habbal, derekában kettőtörni akarni látszott; hiszem, hogy életben sohasem fogok többé olyan hangokat hallani, mint a milyeket ez hallott.

A boszorkányok ezen szombatja egy óránál

tovább tartott s a bolondok közt legbolondabb, az örfjögök közt legörfjögöb, a veszetek közt legveszettebb a mi sejk barátunk volt.

Mielőtt távoztunk volna ezen kertudvarból, az ordító dervisek énekük harmadik részének befejezte után szerényen körbe ültek és alázatosan hallgatták a kávé szörselő sejk tanításait. Én pedig megrázkódva siettem haza.

A petroleum hazája.

Ujabb időkben alig van iparcikk, mely a petroleum kelendőségével versenyezhetne. Mint a század elején az aranyásás: ugyanannyi embert csalogat ma ki Pennsylvániába a petroleum-telep, melynek fővárosa Oil City. Az „olajvidék“ Pennsylvánia legnagyobb szőlén van az Erie-tó mellett, New-Yorktól kétszáz mérföldnyire.

A mint az utas a „waggon-palotá“ból kitekint — a léget átható illat lepi meg; ez jelenti, hogy a petroleum hazájába ért. A fák közül magas állvány-szerű készülékek emelkednek ki; e készülékek mellett gőzgép ereget kék felleget az ég felé. Ily gépek egész legiója népesíti az olajvölgyet. Az olajásványfolyók keresztül kigyózzák egymást. Így tart ez tíz mérföldön keresztül; közbe-közbe faházak képezte utcákat láthatni.

Az Olaj-Dorado, a mint az olaj hazáját gunyosan elnevezték, a közfigyelem tárgya lett, melyre ezrek szemel tekintenek érdeklél. Az évek sora, a hadparancsnokok győzelmei csak csekély jelentőségük szemben az olajos hordók hullámzásával és a kutak merésével. New-Yorkban, Philadelphióban, Bostonban semmi másról nem beszél-

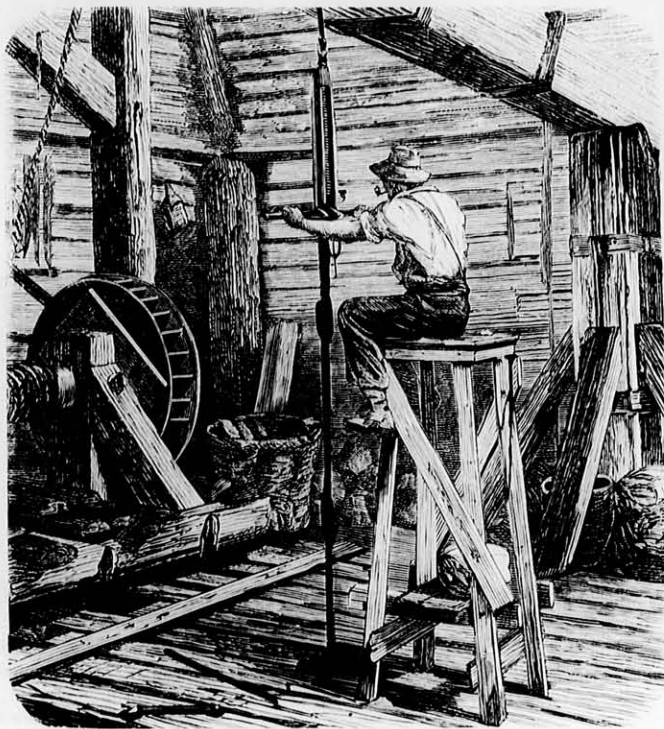
keleti bőségben költeni, találunk embereket, kik két-három év előtt nyomorban majt éhen haltak, és a kiknek mai jövedelme már vetekedik a régi kor jövedelmeinek kin-seivel.

A telep, melyet vasút metsz át, változatos, festői tájai és rengeteg nagysága által sajátos látványt nyújt. Miután elhagytuk Salaman-át, hol az Atlantic-and-Great-Western nyugat felé hajlik, az új vállalatok befolyása igen feltűnőleg észrevehető az egész tájon. Az erdők fái megdőlnek a fejsze hatalmas alatt és szántóföldek lépnek helyükbe. A föld színét barátságos majorok és magtárak fedik s a vasút hosszában új meg új helységek emelkednek.

Délután, husz órai utazás után Corryba érkezünk — mondja egy francia utazó, — mely az olajok hazájába utazásnak célpontja. Az olajvölgyek közelségét hamar meg lehet érezni. A nagyszámú mellék vonatokon ropant mennyiségű fekete, zsíros tonnát látunk, mind telve olajjal, melyek kelet felé voltak szállítandók; más vonatok kis gőzgépeket szállítottak az olajtelep felé, hol azok a föld aknázására és a zsíros gazdagság kimerésére vannak szárvva. E gépek ropant száma, melyet a new-yorki úton szállítás közben láttam, biztos fogalmat ad azon fejlődésről és forgalomról, mely a petroleum hazájában uralkodik.

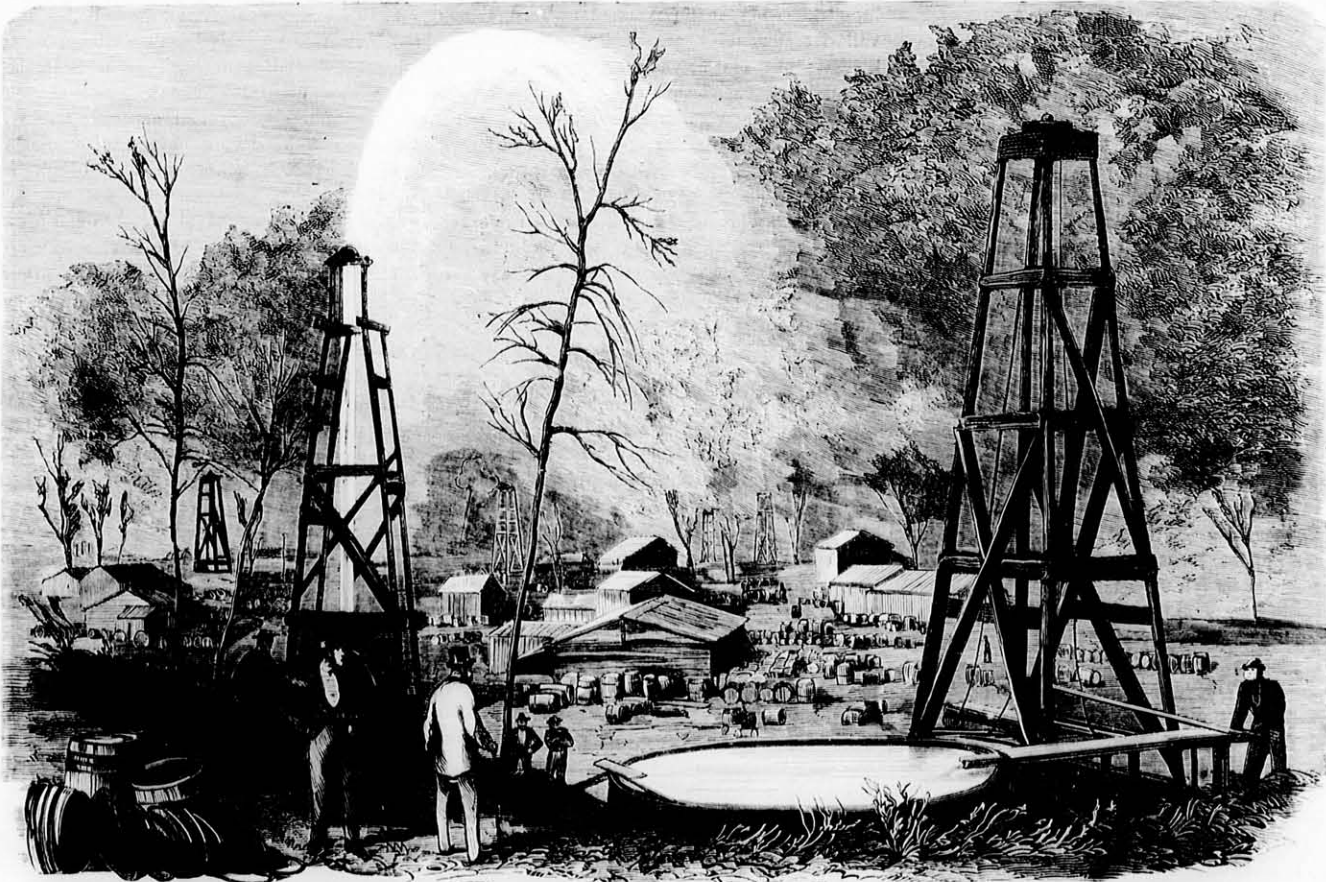
Corry története, — ha a tegnapielőtt keletkezett városnak lehet története — maga tanuskodik a petroleumkereskedés hatalmáról. Két év előtt azon helyet, hol ma a város áll, sűrű erdő fedte; nem volt rajta sem ház, sem a civilizáció legkisebb nyoma sem, kivéve a vasutat, mely azt átszelé. Ma virágzó város, tele élettel, 4000 lakossal, kik bőviben élnek és gazdagságban növekednek.

E város egyedül az olajnak köszöni alapítását

Petroleum-kút furása.

Ha ilyenek meggazdagodtak, mondja a világ, miért ne gazdagodnánk meg mi is? Így gondolkodva, belerohan az „olajos szerenesébe.“ Magában New-Yorkban több van 200 petroleum tár-

Petroleum-kut.

nek annyit, mint a petroleumról, és az „olajláz“ rövid idő alatt az egész országot meglepte.

Ezen nincs mit esodálkozni. A mai divathajhász világban, mely kényelemben szeret élni és

saságnál; Philadelphióban még jelentékenyebb számuk. A petroleumkutak, a petroleum jövedelmek, a petroleumos hordók képezik min lenütt a beszélgetés tárgyát, még hölgyek közt is.

és gyarapodását. Az ut egyik oldalán fekszik amata gas olajfinomító gyár, mely naponkint 300 tonnát tisztít és finomít; másik oldalán iszonyu halmazok vannak petroleum tonnából, melyek a

vasutal való tovaszállításra várnak. A város lakói annyira el vannak esigázva Petroleum király uralma alatt, hogy nincs idejük mással foglalkozni. Majd, ha lesz idejük, talán némi gondot fordítanak az utcákra is. Ma megelégednek azzal, hogy a föld színe fölött két-három láb magas fatörzsekre minden kigondolható alakú és nagyságú házakat építenek, a mint épen kedvük tartja.

Ez állomáson több tekintélyes uri egyén sugárzó arccal és vidám tekintettel esatlakozott vonatunkhoz. Az olajtelepről jöttek. Olajról és gazdag olajforrásokról, némelyek 1000, mások 100, mások újra 10 tonnát adó kutakról beszéltek! Kut- és telepeladásról, hallatlan pénzmennyiségről, 50, 100 ezer dollárról! Senki sem esodálkozott e beszélgetésen, annyit hallottak már mindenütt a pennsylvániai olajtelepeken történt gyors és igen nagy meggazdagodásokról.

Délután öt óra felé Meadvilleba érkezünk, mely 460 mérföldnyire fekszik New-Yorktól. Itt megváltam a nyugat felé menő vonattól, hogy kinyugodjam magam, mielőtt az olajat izzadó kövekhez alászállanék.

A vasut megnyitása előtt Meadville egy pennsylvániai mocsáros, hallgatag város volt, inkább az ó világnak, mint a haladó új világnak élénk városaihoz hasonlítva, melyek a nyugat és kelet tevőleges és számító iránya közt forrongva, mindig előbbre haladnak. A Hollandiából szakadt régi kereskedők alacsony, sötét boltjaikba rejtözve, lassu és tisztességes gazdagságra tettek szert, és hogy ezt élvezhessék, egyszerű és szűk faházakba vonultak vissza. Az est beálltával a jó lakosok kiültek házuk küszöbére, vagy kezükben a lámpával a sáros utcákon csatangoltak, vagy a szűk s itt-ott megszakított járdán botorkáltak; mert jóllehet, volt a városnak gázcsöveze, senkinek sem jutott eszébe, hogy a világitást sürgesse.

A vasut zaja és a petroleum okozta rendkívüli mozgalom fölverte álmából e jámbor népet, és új élet pezsgett minden oldalról. Meadville a forgalom ez oceanja mellé építve, az olaj hajjai gazdag kincseket raknak ki partjára. E habok moraja távolról a lelkesültek egész sergét vonja magához. Mióta a nap lement, egész éjjel át megteltek a szálloda olvasó szobái vendégekkel, kik mind az olajról beszéltek. A nyugat és keletről érkező vonatok minden oldalról utasokat szállítottak Meadvillebe, kik itt töltötték az éjet és reggel korán az olajkutakhoz rándultak. Az előlegesen érkezett sürgönyök lefoglalták a szálloda minden szobáját és ágyát a vendégek számára.

A világ mindegyik részének lakói képviselve vannak e telepeken. A sok különféle nyelv egy új babeli nyelvet alakít, melynek beszélői csak egy hangot értenek, mint a templom hívó harangját, s e hang: „olaj!”

Tarkább csoportozat alig képzelhető, mint az Oil-Citybe vasuton érkezettek. Minden areon a pénz- és gazdagodási vágy van kifejezve. Ezen egyébiránt nem lehet esodálkozni, mert annyi példa van a petroleum telepeken, hogy egész szegény emberek hirtelen meggazdagodtak, miszerint senki sem retteg vissza a kincsbánya távol-ságától és amaz akadályoktól, melyekkel annak megközelítése jár. Az „olajhercegek” egyik leg-gazdagabbika néhány év előtt verejtéket izzadott, hogy néhány hold földjéből megélhessen. E föld — birtokosa tudtán kívül — nagy gazdagságot rejtett magában. Egyszerre valami sajátságos, a nap aranyszínével vetekedő anyag átlászó fénye jászott a nap sugaraiival. S e különös jelenség, — mintegy példázgatva az aranyok millióira, — föltámasztá a föld birtokosában a kutatási vágyat: s ime, rövid idő alatt — fölfedezvén egy gazdag petroleumkanyát — a leggazdagabb emberek közé emelkedett, s eddigelő több mint négymillió dollárt nyert.

Egy fiatal ember husz dollárral ment Oil-Citybe, s most roppant vagyona van. Különös jelenség azonban, hogy a pénzvagyók nagy számát majd-

nem tisztán férfiak képezik; mert míg egy egy vonat 200 férfit szállít az „olaj-földre”: alig találkozzunk 5—6 nővel.

Franklin felé számos apróbb folyó mentén robot a gőzmozdony. E folyamokat Amerikában „Creek”-eknek hívják. A legtöbb „Creek” hajózat is. A folyókon keresztül megy a vonat, — partjaikat kellemes ligetek körítik. Az utas azonban alig bámulhatja a vidék szépségét, miután a petroleum illata oly erős, hogy mindent áthat, s egyáltalában nem fokozza a kilátás nyújtotta élvezetet.

Az Alleghany és French-Creek találkozásánál van Franklin, e régi modoru város. Ez a szállítások központja. A kereskedelem itt oly nagy, hogy csak adó fejében is naponként több folyik be 600 dollárnál.

Hogy „2. számú petroleum”-ot nyerjen az ember: egy pompás járművön néhány mértföldnyit hajózik. E hajón óriási a tolongás: s ez az oka, hogy 40 perenyi utat 2 óra alatt tesznek meg.

A hol az „Oil-Creek” és egy folyam találkoznak: hordókkal tömött hajók hemzsegnak. Itt az ivóvíz is fekete és olajjal vegyített. A lakosok lovag-cizmákat viselnek, a férfiak ép úgy, mint a nők. Mert a víz itt nagyon sekély: úgy, hogy a hajókat a vízben járó lovak által vontatják s a fárdát lovakat gyakran maguk az emberek kénytelenek vezetni, vagy nógatni. A hajók rendes utja a főváros föuteáján visz keresztül. Érdekes vegyülete látható itt a különböző járműveknek.

S most néhány szót a petroleum fölfedezéséről. A petroleumot évezredek óta ismerik. A Pennsylvániában lakott indiánok fölfedezték a jesusitáknak a víz alatt lappangó olajt, melynek nagy gyógyerőt tulajdonítottak. E gyógyszer egyébiránt most is „Seneca-olaj” név alatt árulatik, s különösen a köszvény ellen hasznos.

A petroleum roppant elterjedése 1858-tól számítható. A fogyasztás jelenleg is oly nagy, hogy Pennsylvániából naponként 600—1000 hordó szállítatik el s ugyanannyi készül is. Az indiánok vallási szempontból nem zsákmányolták ki e kincset; ők szent helynek tartják a telepeket s bucsújáráásokat rendeznek oda.

1854-ben a new-yorkiak vállalkoztak a petroleum szállítására. Az első 71 láb mélységű forrást 1858-ban Drake művelé.

A piszkos olaj mint egy varázsütésre új pénzarisztokráciát hívott életbe, ki fényes fogatokon jár, — s nekünk önkénytelenül hinnünk kell a szép petroleum-regében, melyszerint Sheherazade hercegnő elveszett lámpáját meglelte a világ: — s e lámpa lángjai aranyná változtak.

Az asszonyok ünnepe Nagaszakikban, Japánban.

Mióta pesti nemzeti muzeumunk Xántus által gyűjtött és rendezett népművei osztályával is bír, melyben Japán ipara, tudománya és művészete, köz- és magánélete ezer érdekes tárgy által van képviselve, azóta kétszeresen figyelemre méltók lehetnek előttünk Ázsia legkeletibb részének ezen, már évezredek előtt is magas műveltséggel birt sziget lakói.

Japánban a harmadik hónap harmadik napján az évenkénti nagy ünnepek másodikat ünneplik. Ez ünnep Dzsoszi, Dzsó-szan vagy Kjok-szuino-je, vagy végre Onago-no-Szaki néven ismeretes; tulajdonképeni neve azonban Momo-no-Szitsz, azaz „ősi barack virágzása ünnepe.” Az első nevezett értelme „a kigyó kezdete” *Dfo*, kezdet, magasság és *Szi*, kigyóból s ez a kínai javán kalendáriumra vonatkozik, melyben az állatokban a leány jegye kigyóval van jelképezve. *Dzsó-szan* szó szerint annyit tesz, mint kétszer három s az ünnepet azért nevezik így, mert a harmadik hónap harmadik napján tartják meg. *Kjok-szuino-je* neve az évenkénti kisebb ünnepek egyikének, melyet szintén a harmadik hónap harmadik

napján tartanak meg társas összejövetelekben, barátságos poharazás s versek rögtönzése közt. Minthogy ezen ünnep s a Momo-no-Szitsz ugyan egy napon tartatik meg, azért ezen elnevezéseket fölváltva is használják. *Onago-no-Szaki* pedig a „nők ünnepét” jelenti, mert ez ünnep különösen a nők számára rendeltetett.

Célja az, hogy ekkor a fiatal leányokat mintegy játszva megismertessék mindazzal, a mi a háztartáshoz és gazdasszonykodáshoz szükséges. E végből ez ünnepet közvetlenül megelőző napokon minden ház legdiszesebb szobájában (a hol serdülő vagy eladó leányok vannak) nagy asztal állítanak föl, s azt a legdrágább kelmekkel takarják le. Ennek egyik részére kitesznek egy félig templom-, félig palota-mintát, t. i. a Dairinek, a mikádónak, a Miacóban székelő papi eszászárnak lakását.

A Dairi ezen mintázatában, mely néha 3—4 láb magas s aránylag széles, láthatni magát a mikádót környezve tizenkét nejtől, s a palota lépcsőin, mellette jobbra-balra s az előtérben számos, az udvartartáshoz tartozó személyt, kiket pár hüvelyk magas, igen művészi alakított bábok ábrázolnak. Európában ily esinosan dolgozott bábokat nem láthatni, mert ezen kis alakoknak még arcaik is természetesk, jellemzetesek és kifejezők.

A bábok öltözte a legaprólékosabb pontossággal s egyszersmind oly esinosan és művészién van utánozva, hogy ezen különböző jelmezekben levő, méltóságai és hivatalaik jelvényeivel ellátott bábok gyűjteménye alkalmasabb velünk a miakói esodátos udvar különös szokásait megismertetni, mint bármely más mód, mikéve a saját szemmel való szemlést.

Nagyon sokszor sajnáltam, — úgy mond Moh-nike, kinek japáni népművészeti cikkeiből közöljük e sorokat, — hogy a fönnálló törvények nem engedték meg nekem ily bábokat vásárolhatnom, s azokat magammal Európába áthozhatnom. Maguk a mikádó palotáinak mintái is, — melyeket Nagaszakki némely házában láttam, — nagy vágyat keltek bennem, ilyest megszerezhetni, — pontos utánzatok voltak ezek, melyekből egyetlen gerenda, egyetlen díszítmény sem volt kifejejtve. A kis bábok neve *Vina-niagio*, azaz gyermek-báb. A nőket ábrázoló bábok neve *Dairi-bina*.

A mikádó háztartásával szemben másik asztal állt s azon számos más báb, szintén igen esinosan és természetihven készítve; ezek leginkább középsorusi nőket ábrázolnak, részint hétköznapi, részint ünnepi köntöseikben. Ezek mellett láthatni a női pipere minden tárgyát, háztartási s konyhaszközöket stb. Semmit sem felejtettek el s minden esinosan és természetihven van ábrázolva, habár nagyon kiesinyített arányban. Ilyen kiállításokat minden házában rendeznek, melyekben hajdon leány van, s e kiállítások a szülők egyjoni állapotához képest többé vagy kevésbé gazdagok.

A legrégebb időkben szokásban vala ezen ünnep alkalmával az anyáknak s leányaiknak kouszomomotszi-t, azaz őszi barackvirággal készített rizslepényeket adni, hogy egészségesek maradjanak. Ez alkalommal őszi barack-virágon átszűrt szakkit is isznak, miből a momo-no-szitsz, azaz: „őszi barack-virág ünnepe” nevezet eredt.

Azon hit, hogy az őszi barack-virág meghosz-szabbítja az életet, kínai mondan alapszik, mely szerint egy az égből alászállott nő — Szeu-niu-Fei-toubó — Kanno-bounte esúszárt oly őszi barackkal kínált meg, mely nem a földön, hanem az égben termett a háromezer évben egyszer gyümölcsöző „életfáján.” Ha a esúszár megési a gyümölcsöt, — mondá, — ezer esztendeig fog élni. — Ezen ünnepre vonatkozólag egy másik legenda így szólt: „Nagyon-nagyon régi időben történt, hogy Gensimo-Kami, a későbbi szent, midőn még Farima-tartomány partjain tartózkodott, a harmadik hónap első kigyónapján képet készített s azt

kis esolnakon a tengerre eresztette, hogy ez által ragályos betegségektől megóvja magát. E kép *Vina* volt, azaz gyermek, vagy *To-fa-ko*, azaz anya és gyermek, mert később szokásba jött, hogy az anyák és leányaik ily bábokkal dörzsölték meg magukat s a bábót aztán a tengerbe dobták, hogy ragályoktól mentek legyenek.

Ez ünneppel — a mennyiben én tudom — vallásos szertartások nincsenek összekötve. Az asszonyok e napon leányaikkal együtt feleicómázottan sétálnak az utcákon, meglátogatják barátinaikat s az ismerőseik házaiban rendezett kiállításokat szemügyre veszik. A férfiak föllebbvalóknál elvégzik köteles üdvözlő látogatásait s aztán szűkebb baráti körben *szakki*-ívással s papirosárcánnyal (japánul: *hatta*) föleregetésben gyönyörködnek. Azon színeket, melyen a papirosárcánnyal föleresztik, finom üveg mázzal kenik meg. Nagaszakki fölött egész napon át hemzseg a levegő ily papirosárcánnyoktól, melyekről úgy hallottam, hogy azok legelőször a németalföldiek jávai és malájji inasai által honosították meg Japán Deszima-szigetén. Mikaóban, a Dairi előtt ezen napon kakas-viadatok is tartatnak.

A nap.

— (Természettudományi közlemény.) —
— (Folytatás.)

1802-ben Wollaston két egészen fekete vonalat vett észre a színelemző gépen, melyek közül egyik a zöld, másik a kék szín mellett mutatkozott. Fölfedezését nem közölte senkivel, míg Fraunhofer, ki előtt Wollaston észlelete ismeretlen volt, több év múltán nem tudatja, hogy számos, körülbelül 600 ilyen fekete vonalat fedezett fel a színelemzőgépen, melyek egymással egyenközűek, különböző vastagságúak s feketeségűek valának. Ha ezen egyes vonalokat nagyítóüveggel vizsgáljuk, úgy találjuk, hogy egymástól viszonyos távolságra állanak az egyes színek határain. Ezen viszonyuk megmarad akkor is, ha nem üvegprizmán, hanem vízen, vagy más átlátszó anyagon vezetjük keresztül a spectrumra a sugárt, s az tűnik ki belőlük, hogy a napsugaraknak e tulajdonságát nem a közvetítő prizma, vagy másnemű átlátszó anyag okozza. A hold világossága is mutatja a fekete vonalokat, miből ugyan nem lehet következtetni a hold saját világító erejét, habár más renddel jönnek is elő a vonalak, mi azonban a napsugarak visszaverődéséből származnak. E fekete vonalokat mutatják a lámpák és az álló csillagok sugarai is, de ezek is más rendszert mutatnak. A Syrius sugarainak narancs- és sárga színeiben nincs legparányibb fekete vonal is, de erősebbek vannak a kék és zöld színekben, melyekben a nap spectruma nem mutat; az Ikek sugarai megint különböznek a Syriusétól; végre is úgy látszik, hogy a nap sugarai más természetűek, s a közönséges, előállítható világosságsugarak különeműek, mint a napéi. Tapasztalták azt is, hogy a különböző színű sugarak nem mindnyájan birnak egyforma erővel. Fraunhofer egy erős photométerrel (világosságmérő) vizsgálva e színes sugarakat, úgy találta, hogy a legerősebb világosság a narancsszín s sárga sugárreszek között van. E mellett a hőmérséklet sem találtatott egyenlőnek. Először azon hiedelemben voltak, hogy a spectrum fényesebb, azaz: világosabb helyei nagyobb hőmérsékletet fejtenek ki, mint az ellenkezők, s ezért Landriani a sárga sugarakat melegbűeknek tartá a többinél. De az öreg Herschel a thermotrummal történt közvetlen vizsgálódásai után kimutatta, hogy a hőmérséklet azon arányban nagyobbodik, mint a mily arányban a violaszínből a vörös sugárba közeledünk, de a legnagyobb hőmérséklet valamivel tovább van a vörösszínen, s így a színelemzőgépen kívül esik. Innem következik, hogy a napnak nemesak látható és világító, hanem láthatatlan és melegítő sugarai is vannak. Ez egyszerű vizsgálódásból meggyőződtek, hogy azon színes sugarak, melyek a prizmán

igen megtörnek, kevesebb melegítő sugárral vegyülnek, míg a kevésbé megtört sugarak nagyobb hőséggel bírnak; s a legnagyobb hőmérséklet a vörös színtől két hüvelyknyire, a spectrumon kívül esik.

Englefield a hőmérsékletet a kék sugarakban 13 foknak, zöldben 14-nak, a sárgában 17-nak, a veresben 22-nak találta Reaumur szerént, s a legnagyobb hőségit fokot a veres színen innét 26-nak mondja. Seebuch, ki ezen tapasztalatoknak s tannak hevesen ellene szegült, a hőségit fokot a szerint találta különbözőnek, mint a milyen anyagokból van készítve a prizma. Az üvegprizmán a vörös sugarak adják a legnagyobb hőmérsékletet, az ammoniak-sóból készült prizmán a narancsszínű, a víznél, alkohalnál, s több olajnál a sárga stb.

A spectrum különböző színei más-más vegyi hatásokat idéznek elő. Scheele bizonyítja, hogy a sósavas rész a spectrum kékszíneiben erősen megfeketedik, gyorsabban és jobban mint a veresben; az ifjabb Herschel tapasztalta, hogy a legnagyobb vegyi erő hatása valamivel innét van a violaszínű sugarokon, tehát megint a színelemzőgépen kívül esik; s így a színelemzőgép egyik oldala a legnagyobb hőmérséklet által, másik oldala a legnagyobb vegyi erő által határoltatik. A vörös szín oldalánál áll az első, úgy hogy a sósavban megfeketített rezek a vörös színben legkevésbé sem mutatnak vegyi hatást, míg a kék színben s a mellett, vagyis azon innét, legerősebb vegyihatások alá vannak vetve; s így a spectrum egyik oldalán, a veres színnél tovább, a láthatatlan sugarak az oxidálódást, a kék színben pedig innen fekvő láthatatlan sugarak a desoxidálódást mutatják a testeken. Scheebuch, ki különös gondal tette vizsgálódásait a színek vegyi hatása körül, úgy találta, hogy minden szín gyakorol vegyi hatást a sósavas részre, s a violaszínen barna-veres, a kékbén halványzürke, a sárgában sárgásfehér, a veresben hasonló veresül lesz.

A vegyi, hőségit hatásokon kívül magnetikai hatást is tapasztaltak a színek körül, a színelemzőgép különböző részein. Morichini észlelte, hogy a közönséges varrottú a violaszínen magától mágneseles lesz. Carpa, Rudolff és Davis kísérletekkel bizonyították be, s Sommerville ezenfelül tapasztalta azt is, hogy a tő a kék és zöld színben is megdelejesedik, tehát közli azon erőt, míg ellenben a sárga narancsszín és vörös semmi olyan erőt nem tartalmaz. Baumgartner, bécsi tanár kísérlete szerint egy acélsodrony, melynek egyik fele megvan esiszolva, másik ellenben durva, ha egy ideig szabad levegőn tartatik a nap sugarainak kitéve, megdelejesedik, s a megcsiszolt mindkét vége északi, a esiszolatlan lap végei déli sarkot mutatnak. Barlocci később úgy találta, hogy a közönséges magnesevas a napsugarakon erejét megkészeríti, s ha északi sarkát a nap felé fordítjuk, erejét veszteni kezdi.

Ezek képezik a nap világosságának főbb tulajdonait. Hogy mi legyen tulajdonképen a világosság, tökéletesen kikutatva még nincs; hanem a színelemzőgépen tapasztalt jelenségekkel azt következtetik, hogy anyagnak, a nap felületén megolvadt s az *aether által közölt anyagnak* kell lenni. A fekete vonalok, melyeket a színes sugarak közt fedeztek föl, azt sejtetik, hogy azok a nap felületén gőzöz, vagyis légennemű vált anyagoktól származnak, s ezekből egyszersmind kivonták azt is, hogy mifele nemű anyagok azok, melyek ott légennemű változtak a nagy hőség miatt, ezen földre sugárzó anyagok vonván magukkal a meleget is. De azon kérdés, hogy honnan meríti a nap e kifogyhatlan anyagot, melyet a nagy mennyiségben szüntelen kisugároz, még sok ideig megfejtetlen marad.

Tudvalevő dolog, hogy a világosság haladása a leggyorsabb. Egy másodperc alatt 41,900 német mflet halad; egy nap alatt 3620 millió mföldnyi utat hagy hátra, s egy év alatt 1,322,263 millió

mföldnél többet. A naptól a földre, mikor ez közép-távolságra van, 8 első, 13.22 másodperc alatt jön le. Csak az égi testek mozgási sebessége nagyobb a világosságánál, melyeknek egy másodperc alatt több százezer mflet kell befutniok. Az igen távol eső bolygók a világosságánál többszörösen gyorsabban haladnak. A világossággal egybehaladható a testek vonzerejének gyorsasága is; de hatáskörük kiterjedése sokkal nagyobb, mint a világosságé is, mivel véghetetlen távolságokra is hatnak, hová a világosság nem, vagy igen hosszú idők után terjedhet. Ha a világosság haladása ily gyors, elképzelhetni, hogy milyen távol lehetnek tőlünk az álló csillagok, mint a nagy medve, Syrius, Vega stb., melyekről a sugár földrejutására több száz esztendő kívántatik; hát még a tejút csillagai, melyekről kétezer esztendő múlva jön a földre valamely fényugár.

(Folytatás következik.)

Vegyes közlemények.

(L. J.) **Történeti naptár.** *November 11.* Szapolyai János királyja választotta Székes-Fehérvárott, 1526. — Katona József, a „Bánk-bán” hírnemes költője, szül. Keeskeménen, 1792. — Rottenbiller Lipót, pesti volt polgármester, szül. Pesten, 1806. — Dom Louis portugall király trónra lépett, 1861. — Molière Bernard, híres hegedűművész, meghalt Stuttgartban, 1861.

Nov. 12. Szapolyai János királylyá koronázott Podmanický István nyitrai püspök által, Székes-Fehérvárott, 1526. — Bailly Jean Sylvian csillagász és a francia konvent elnöke lefejeztetett, 1793. — I. Napoleon francia császár Béset másodszor elfoglalta, 1805. — A nevezetes 1847/8-iki országgyűlés megnyitott Pozsonyban, 1847. — Albach József Szenizslo, híres német-magyar hitész, megh. 1853.

Nov. 13. Batthányi Lajos hg. szül. 1781. — Tegnérsz Eszaiás kitünő svéd költő, a „Trithiof-monda” írója, és vexilló superintendens, szül. Wermlandban, 1782. — A Vezuv tűzhányó hogy utolsó nevezetése kitérése, 1867.

Nov. 14. Porezel Mór honvédtábornok és volt orsz. képviselő, szül. Bonyhádon, (Tolna.) 1811. — Duncomb Tamás angol parlamenti tag, a magyar ügyek lelkes védője, meghalt, 1861. — Rossini G. kitünő dalműköltő, meghalt Párisban, 1868.

Nov. 15. Bethlen Gábor erdélyi fejedelem meghalt, 1629. — Lavater János Gáspár, jeles német író szül. Zürichben, 1741. — Cooper Fennmore, angol regényíró, szül. 1788. — II. Lipót, magyar király megkoronázott Pozsonyban, 1790. — IX. Keresztély dán király trónra lépett, 1863. — Tortola sziget 10,000 lakossal elcsülyedt, 1867.

Nov. 16. III. Frigyes brandenburgi vál. fejedelem Lipót császártól királyi címet nyert, kitől a porosz királyok származtak, 1700. — Récsy Emil volt pesti egyetemi jogtanár és jeles író, szül. Kolozsvárott, 1822. — Sárogy Gyula (Lajos) ismert magyar költő, meghalt Pesten, 1861.

Nov. 17. I. Ferdinánd és János királyok hívei Berenhidára országgyűlést hirdettek, 1532. — Illés-házy István nádorrá választott, 1608. — Napoleon Bonaparte az Alcolea melletti véres csatában Alvinczy osztrák tábornokot megverte, 1796. — Lamarmora Alfons olasz tábornagy és miniszterelnök, szül. 1804. — II. Katalin hírhedt orosz cárnő meghalt, 1769. — Vachott Sándor jeles magyar költő, szül. Gyöngyösön. 1818. — Batthányi Ignác gr. erdélyi püspök, író, megh. 1798.

Nov. 18. Bayle Péter skeptikus bölcész és író, szül. Carlatban, 1647. — Klauzál Gábor volt miniszter és jeles szónok, szül. Pesten, 1804. — V. Frigyes György Hannovera király trónra lépett, 1819. — Lévy József, jeles költőnk, szül. Sajó-Szent-Péteren, 1825.

Hirek.

— (Szoborleplezés.) A muzeum dísztermében vasárnap leplezték le Brunsvick grófnő mellszobrát, melyet a kiskedővodiak meghonosítása miatt hölgyek buzgalma emelt számára. Ha lenne kiskedővodi intézethez tartozó oly helyiség, hol e szobrot el lehetett volna helyezni, ott állították volna föl, de addig a muzeumban lesz elhelyezve. Díszül épen itt nem fog szolgálni, mert Aradi Zsigmond e szoborműve még a mi művészet viszonyaink közt is gyöngédolog.

— (Ugo Victor „Anglo-jit”) új fordítás szerint pénteken újra elővették a nemzeti színházban. A rejtelenség, a titkoszerűség, mely e drámában a főszerepet játsza, továbbá az inkább idegekre, mint szívre ható jelenetek ma már nem találkoztak oly tetszéssel, mint

pvok előtt, midőn egyébiránt a szereplők is művészbent ki tudták szakmányolni a darab azon oldalát, mely itt első helyen a színészeknek kínálkozik. Sok oly szerep van benne, melyeket határozottan lehet játszani. Felekini (Thisbe) é a szenvedélyes küzdelmei alatt volt leggyöngyösb, Prielle Korneliának pedig Katalin nem tartozik szerepkörébe. Molnár „Angelő”-ja oly vonta-tott beszédű volt, hogy még a vele együtt játszó is alig várhatták be egyes szavait. De ő legalább tudta szerepét, míg Felekini (Homodei) fölöslegesnek tartotta magát, mint a sugától merít mind inspirációt. Nagy Imre csak helyenkint játszott a sikerrel Rodolphot, mintán még fiatal színész, s a kifejezések bensőségét biztosan nem tudja eltalálni. Az ily szerepet Lendvainak kellene adni, A fordítás Endrőly Sándor tollából való, s folyékony és hü.

— (Haldózás.) Herepei Károly, az erdélyi részek reformált egyházának nagybírói szónoka, nemes emberbarát okt. 26-án elhunyt Vizaknán, pápi hivatala 46-ik, s élete 69-ik évében. A tud. akademiának levelező tagja volt.

— (Kegyeletes ünnepély.) Néhai Mesterházy István lovas honvédezés az 1848. és 1849-ki szabadságharc egyik jelesének emlékére, a gerendi olvasó-kör kezdeményezésére s több hazafi hozzájárulása által létrejött sziroslop ünnepélyes felavatása november 12-én délelőtt 11 órakor fog a mesterházi sírkertben megtörténi.

— (Magyar lap Teszvért.) Az alvidék e központján magyar politikai lapot terveznek. Hogy létesüljön, mind a jobboldal, mind az ellenzék pártbívei összeműködnek, mintán nem pártszínezetű lapról van szó, hanem oly közlőnapról, mely az alvidék magyarságának összekötő kapasa lenne, és Temes, Torontál és Krassó megyék érdekeit csoportosítaná. A lap kiterjesztendő figyelmét a határvidékre is.

— (Jókainé asszony) a nemzeti színház igazgatóságának felszólítása folytán közelébb föl fog lépni. Szereplését „Coriolán”-ban mint Volunna kezdi meg. Ezután fellép még „Bánk bán”-ban mint Gertrud és „Machbet”-ben mint lady Machbet.

— (A Toldy ünnepélyhez.) Pest város közigyelése Tavaszgy Endre képviselő indítványára egy bizottmányt küldött ki, melynek feladata azon módozatokat megállapítani, melyek mellett a város a Toldy jubileumon részt fog venni. A bizottmány ez ügyben következő javaslatot tesz: Pest városa intézzen a képviselőház és a miniszteriumhoz kérvényt, melyben az egyetemi tanácsnak Toldynak országos segélylyel való ellátása iránt beadott kérvényét pártolja, hogy ez által az őz tudósnak gondatlan helyzet biztosítván, hátralevő napjait megkezdett művei befejezésére fordíthassa. Tegyen továbbá a város Toldy nevére egy 1000 forintos alapítványt az iró segélyegylet javára, és végre az ünnepélyen küldöttség által képviseltesse magát. — Az ünnepélyen a pesti kegyesrendi gimnázium dalárdája is közreműködik. Az ünnepeltnök átnyújtandó arany tollat Laky aranyműves készítette. Az ünnepélyen Debrecen városa szintén képviselve lesz. Ezzel a tanács Simonffy főkapitányt és Oláh Károly főjegyzőt (ki a „Debrecen”-nek is szerkesztője) bízta meg.

— (Hadtudományi fölölasások.) A pozsonyi, kassai és kolozsvári akademiákon a magukat honvédek kikepezni kívánó akademiái tanulók számára tartandó hadtudományi fölölasásokra következők neveztek ki: Pozsonyban Mattyasovszky Farkas főhadnagy és Palkovics Viktor hadnagy; Kassára Bydeszky Sándor főhadnagy és Villám Arnold hadnagy; Kolozsvárra Münster Adolf kapitány és Teubler József főhadnagy.

— (Pest városa szépitésére.) mint olvasóink még emlékezhettek, a közmunkatanács egy tervezetre birtelt pályázatot. Ennek határideje október 31-én telt le. Több tervezet adatott be, és Londonból is érkezett egy. Ezen tervek megbíralására jury fog kinevezetűti, mely e hó közepén fog összeülni, s a miniszterium részéről 3, a közmunkatanács 3, Budapest, az iparkamra, orvos-egylet, mérnök és építész-egylet egy egy képviselőiből álland, azonkívül két külföldi szakember is meghívott. A tervek a tud. akadémia tervében lesznek két héten keresztül közszemlélő-kitéve.

— (Pályi gyermekkori kézirata) akadtak Aszódon, midőn az ottani gymnasium tetőzött lebontották, 1838-ból való egy, s az ottani iskolába járó tanulók egybekötött irásgyakorlati közt a két első lapot foglalja el, aláírva „Alexander Petrovics, H-öli Synt.” Mindkettő német nyelvtani correcta.

— (Magyar olvasó-egylet katonái közt.) A Kaiser-Ebersdorffban levő 5 ik sorsyagol ezred altiszteji magyar olvasó-egylet alakítottak, mely okt. 18-án nyílt meg, az ezredes jelenlétében. Elnöke Laposin László hadnagy, alelnök Kézelmann Ferenc őrmester; könyvtárnok Poresalmi Sándor szakaszvezető; pénztárnok: Bud Benedek; ellenőr Pongrácz Imre szakaszvezető; jegyző Ágva Miklós ővezető.

— (Magyar koronaörség.) A honvédkerületi parancsnok már bekiáltotta a honvédelmi miniszteriumhoz azon honvédek kimutatását, kik a koronaörségbe

való fölvetelre jelentkeztek. Kivétel nélkül szép, erős férfiak, kik közül egy sem alacsonyabb 62 hüvelyknél. Ezek most már ki fognak válogattatni, hogy szolgáljak, mint már jelentettük, az újv elejével megkezd-hessék. A tisztek ő felsége a király által fognak kinevezetűti, és mint általában hallatszik, a koronaörség parancsnokává báró Meszéna van kiszemelve.

— (A kölni állatker nagy elefantja) kimult. Meghatónak mondják azon módot, melyen évenek tud-tára akarta adni, mennyire szenved. Egyik mellő lábát folyton emelgette, és az ő kez-ét megfogva, mellére helyezte panaszkodó hangok között, annak jelölű, hogy ott érzi a legnagyobb fájdalmat. Óriási hulláját a „Köln. Ztg.” szerint a heidelbergi egyetem anatomiai muzeuma 300 talléron vásárolta meg. Azelőtt egy lovatársulat tulajdona volt, mely 6000 tallérért adta el a kölni állatkernek. Életkorát kimúlása idején 100 évre teszik, és teste egészen megráncosodott. Kedélye és tulajdonságai azonban megmaradtak, és örehez végper-céig híven ragaszkodott.

— (Rövid hírek.) A műegyetemnek Budáról Pestre való áthelyezése iránt a miniszterium a kellő intézke-déseket már megtette és e célra a ferencvárosi csillag-utcában levő Nagel-féle házat bérelte ki — Boér János veterán színesz, kit a fővárosi közönség a budai nép-színházból ismer, közelebb áll meg a kolozsvári színházban színi pályájának 25-ik évfordulóját. — A képzőművészeti társulat debreceni tárlatát 1177-en látog-tatták s 22-en iratták be magukat tagokul. Elkelt két festmény 500 forintért. Az összes bevétel 1090 ft 40 kr.

— Lugos városa a honvédelmi miniszteriumnak azon ajánlatot tette, hogy az ott állomásozó 18-ik honvéd zászlóaljnak saját költségén lakatnyit építtet a hozzá tartozó mellékeépületekkel. — Pozsonyban legközelebb „Pozsonymegyei magyar kör” fog alakulni: az alapszabályok már ki vannak dolgozva és Bittó Kálmán megyei első alispánnak átadva, ki az alakuló gyűlést összehívandja.

A magyar tud. Akadémia okt. 30-iki ülésében Arany János főtítkár Murchison, a londoni geologiai intézet elnökeinek s akademiának kültagyának halálát jelenti be. A kereskedelmi miniszterium felszólítása foly-tán az 1873-iki bécsi világkiállítás bizottságba az aka-démia következőket ajánlja: Humfaly János, Römer Flóris, Ipolyi Arnold, Gönczy Pál és Szily Kálmán. Összes ülés levén, ez jelentésekből s folyó tárgyak el-ütéséből állott. — A Toldy-ünnepélyen az akadémia kép-viselésére az osztályok elnökei és jegyzői jelennek meg. — Az első hazai takarékpénztár főlkéri az akadémiát, hogy a Pály-alapítványra a pályakérdést tűzze ki. A pályakérdés fogalmazásával a 3-ik osztály bízatik meg, azzal a határozattal, hogy ezt minél előbb tegye, mert a pályázati határideő 1872-ki dec. 30-án telik le. Jakab István egy 105 frtos takarékpénztári könyvet ajándé-koz az akademiái alap javára, azonfelül néhány régibb ismeretlen művet, köztük Csokonai némely kritikás köl-teménye. Az Eötvös emlékünnepélyre vonatkozólag jelenti a titkár, hogy az e célra kiküldött bizottság elké-szítette a javaslatot; e szerint február 2-án az akade-mia dísztermében Lönyay gróf fogja elmondani az emlékbeszédet; Vay Miklós elkészíti a boldogult szob-rát, Székely Bertalan pedig arcképét; Szász Károly egy

köteményt. Az emlékünnepélyt megelőző napon a pesti egyetemi templomban ünnepélyes gyászisteni tisz-telt fog tartatni. Az 1772. magyar irodalmi újjászül-letés emlék ünnepélyének előkészítése érdekében kikül-dött bizottság továbbá is megbizatik az előmunkálatok előkészítésével. Tóth Ágoston az antwerpeni geographiai és európai fölmérési gyűlésre történt küldetéséről emlé-kezik meg. A pestvárosi polgármester megküldötte az akademiának a Pály-ház fényképét, Kubinyi Ágoston az idei természetudósok vándorgyűlésének nyomatvá-nyait; Várad Gábor országgyűlési leveleinek egy disz-péndányát küldi be. Ezután bejelenti a titkár a beérke-zett esere és köteles-péndányokat. Gyulay Pál jelentést tesz a Csokonay ünnepélyre küldött bizottság részéről.

A történelmi társulat nov. 2-án tartott havi ülésén Botka Tiivadar értesíté a társulatot, hogy Bars-megye közönsége jegyzőkönyvileg fejezte ki örömet Ipolyi Arnold püspökké nevezetése fölött. Erre a választ-mány fölkerít Ipolyi Arnold, Nagy Imre és b. Nyári Albert tagokat, hogy a bécsi 1873-iki világkiállításra kinevezendő bizottság tekintetében javaslatot terjesz-szenek a választmány elé. A délszláv akadémia nyomat-ványait küldi a társulatnak. Hensziman a régi bálh-monostori apátság helyén a kalocsai érsek felszólítására asatásokkal tötött; talált ott egy XIII. századbeli római-styli római templom-alapot, melyre később két goth-styli kápolna épült; talált azonfelül egy fölörsődülű római sarkophagot és a nagyobb kápolna alatt egy kivert rézlemez a XIII. századból, rajta egy sas. Régebben a szomszéd falu templomában egy követ fedeztek föl, mely a bálh-monostori templomból került oda, de a tul-lapon egy római fölírat van: „T. Antonius dumvir Saeculus arae augusti Imperatoris aquam induxit”, mielő gyaníthatni, hogy e kö a IV-ik századból való. Thaly Kálmán Koháry István tanuló korából eredt és szüleiből írt leveleit olvassa föl; e levelek kiváló fény vetnek a XVII-ik századbeli förangu eszladi életbe, de érdekesek azért is, mert az akkori tanulmányi rendszerről is érde-kes adatokat hoznak napfényre. Benutattatán a XVII-ik század eleje vagy közepe tájából egy könyvecskét „az füveknek hasznáról.” Frank Vilmos fölölvasta Náta-falussy Kornél bizottsági tag jelentését a leleszi levél-tár átkutatásáról. Ezután Végheily Dezső olvassa föl jelentését. A palóczi bizottság Csieszeren 1188 okmányt zsemelt ki, közölök 14 darab irpádkori.

Szerkesztői üzenetek.

— *Ungarische Zeitung* H. L. Magán levelet küldtünk, ugy szin-ten *Középkezd* is F. J. urnak.

— *München* J. A kérdéses rajzok megérkeztek október 2-án, tehát később, mintsem utolsó leveleinkben szó lehetett volna róla. Most már valamenyí nálam van.

TARTALOM:

Cikkek: „Toldy Ferenc.” *Vatkonich Sándortól.* — „Oh! az idő...” *Domótor Páltól.* — „A nagy diófa.” *Elbeszélés.* *Folyt. Kazár Emiltől.* — „Táncoló és ordító dervisek.” — „A petroleum hazája.” — „Az asszonyok ünnepe Nagaszak-kában, Japánban.” — „A nap.” *(Folyt.)* — „Vegyes közle-mények.” — „Hírek.” — **Képek:** „Toldy Ferenc.” — „Táncoló dervisek Kairóban.” — „Petroleum-kút furása.” — „Petroleum kút.”

Hirdetések.

Megjelent s az „ATHENAEUM” könyvkiadó-hivatalában (Pesten, barátok tere 7. szám) s általa Magyarország és Erdély minden (Bécsben Gorischek, Ste-fansplatz Nr. 6.) könyvkereskedésében kaphatók:

Az „Athenaeum”
Kis képes naptára
1872-ik évre.

Második évfolyam. 4-rét, 100 oldal, számos szép képpel.
Ára 50 krajczár.

Tartalom: A Pantheon előtt képpel. Tréfa és valóság. La Donna e no ille. Egy kis kalandom Velecezdében. — A kítől ma d a Messias származik. — Báró M. . . J. . . hadjárata a nagy kakastra. Vándorszám-roszk. — Volt nekem egy bajtarsam. Hazai élet-és tájképek A pusztá telen H. K. — Füllek vá a Nógrád-ban. — Alsó Lendva Zalamegyében. — Kapolcs és vidé-ke Zalában. — A kassai szkegyeház és Szt Mihály kápolnája. Zombor váro a és övezetesebb épületei. — A pesti túzóltok. Mi foglalkoztatja a termesztőháva-rosok? — Az ember származása. — Az ön-nemzés. — Földgömbünk alakulása. Valami az élet iztos tásról. A magyar-erdélyországi szab. kir. városok, kiváltások mezővárosok és jelentekenyebb községek listikára ismertebb ügyvédei és orvosai. Országos és heti vásárok teljes jegyzéke. a kereskedelmi miniszte-rium úján nyert adatokból egészen áttevélve és utjonnan összeállítva A helyg-illeték. — Kamat- és cseleddér-tábla. — Ellési csikózási, költési stb. kumu-tatis.

Igazmondó-naptára
1872-ik évre.

Második évfolyam. 4-rét, 104 oldal, sok képpel, ára 50 kr.

Tartalom: Katonahál. Szépirodalmi rész. Kivánságom mire megyen? Költmény. Tört. — A kemény ember. Népies beszéd. Mikszáth. Kálmántól. — Az utolsó nemzeti király. Költmény P. J. — Az 1818-iki kormány leköszönése és Világos. — Petöfi egy-iki kormány szabadtud meg Erdély kiadathal költemény. — Hogy szabadtud meg Erdély Schwarzenberg herezegtől Angyalosi. — Népdal Vidé kítől. Az ellenzék ferfalhat. Baró Simonyi Lajos. — Csernányi Lajos — P. Szathmari Károly. — Tóth Kálmán — Gyöffy Gyula. — Jámbor Pál. — Gáspár András. — Kegyelvő Béla gróf. Tarka világ. Kezfozo politikai vizsga után. Humoros népköltmény. — Mi a betyár? Adomák Gaz alnának Gépre gazda. — Gaz-dáinknak és gazdasszonyainknak. — Mire kell vigyázni a gyenge néhaások felségülésnél? — A szőlővessző-nyerozása. Egyszerű tanácsadó. Nyákhírár jelelőle a vizekben cholera s idében. — A czug gyógyításról. — Vizekben cholera s idében. — Valami az Övszerék a kéz és láb elfagyása ellen. — Valami az élet ztoításról. — Országos hetilvasások. Magyar Erdélyországon a hivatalos adatok szerint összeállítva — Bélyegilleték. Cseledek bére és kamattábla. — Ellési, csi-kózási és költési tábla stb.

Ugyanitt kapható lesz november közepőg
az „Athenaeum” Nagy Képes Naptára
is, melynek tartalma annak idején közöltetni fog.